



บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและสภาพปัญหา

ในการปกครองระบอบประชาธิปไตย การมีส่วนร่วมทางการเมืองถือเป็นหัวใจสำคัญในการคงให้ระบบเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และมีเสถียรภาพทางการเมืองมากที่สุด ประชาชนในประเทศเป็นตัวจักรที่สำคัญในการที่จะให้โลกในระบอบประชาธิปไตยสำเร็จมากน้อยเพียงใด ระบอบประชาธิปไตยในลักษณะการมีตัวแทนและมีการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง นับได้ว่าเป็นกิจกรรมที่ประชาชนและผู้นำชุมชนในศาสนาต่าง ๆ ย่อมจะมีสิทธิเกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองไม่มากนักเลย ประเทศไทยนั้นนับได้ว่าเป็นสังคมแบบพหุนิยม (pluralist society) มีประชากรอยู่หลายเชื้อชาติ ศาสนา วัฒนธรรม มีการผสมกลมกลืน (assimilation) ได้เป็นไปอย่างสงบและมีความเป็นระเบียบเรียบร้อยตลอดมา บทบาทและวัฒนธรรมของศาสนาอิสลามนั้น ก็เป็นส่วนหนึ่งของการปกครองในไทยมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา สมัยรัตนโกสินทร์ จนกระทั่งปัจจุบันนี้ปรากฏชัดว่า ได้มีชนผู้นับถือศาสนาอิสลามได้เกิดเติบโต ร่วมทุกข์ร่วมสุขกับชาวศาสนิกชนอื่นในราชอาณาจักรไทยตลอดมา ในยามศึกสงครามก็ได้สละเลือดเนื้อเพื่อป้องกันบ้านเมืองมาโดยตลอด

เมื่ออิสลามเป็นวัฒนธรรมที่มุสลิมส่วนใหญ่ต่างพยายามรักษาไว้อย่างเคร่งครัด โดยทั่วไปมุสลิมจะตั้งถิ่นฐานในลักษณะการกระจุกตัว เกิดเป็นกลุ่มเป็นก้อน เป็นหมู่บ้าน โดยแต่ละชุมชนจะมีมัสยิดเป็นศูนย์กลาง (central place) มีอิหม่ามซึ่งเป็นผู้นำอิสลามภายในท้องถิ่นของตนเป็นผู้นำชุมชน ซึ่งสุเหร่าหรือมัสยิดในศาสนาอิสลามนี้ จะเป็นศูนย์กลางที่รวมเอาชีวิตทุกแง่มุมของชาวบ้านมุสลิมไว้อย่างเหนียวแน่น และเห็นความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของชาวมุสลิม หรือวัฒนธรรมอิสลามอันยากที่จะแยกออกจากกันได้

ในกรุงเทพมหานครนั้น เป็นเมืองใหญ่และมีประชากรมุสลิมร้อยละ 6-8 ของประชากรในกรุงเทพมหานครทั้งหมด ในจำนวนนี้ชนชาวมุสลิมมักอยู่เป็นกลุ่ม ๆ ตามเขตชานเมืองอย่างหนาแน่น และจากสถิติของกรมศาสนา ปัจจุบันระบุจำนวนผู้นับถือศาสนาอิสลามในประเทศไทยมีจำนวนทั้งหมดประมาณ 3,025,720 คน หรือเท่ากับร้อยละ 3.03 ซึ่งถือได้ว่าเป็นประชากรที่มากเป็นอันดับสองจากประชากรที่นับถือศาสนาพุทธอันเป็นศาสนาประจำชาติของประเทศ

ในแต่ละกลุ่มของชุมชนก็จะสร้างสถานที่ประกอบศาสนกิจ ซึ่งเรียกว่ามัสยิดหรือสุเหร่าในการปฏิบัติศาสนกิจของชุมชนของตน มัสยิดในประเทศไทยในปัจจุบันมีจำนวนทั้งหมด 2,336 แห่ง มัสยิดที่อยู่ในกรุงเทพมหานครมีอยู่ประมาณ 150 แห่ง ในการที่จะมีการแต่งตั้งกรรมการมัสยิด เพื่อที่จะได้ดูแลกิจการบริหารงานของมัสยิดให้เป็นระเบียบและถูกต้องตามกฎหมาย ซึ่งต้องอาศัยพระราชบัญญัติมัสยิดอิสลาม 2480 พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการศาสนูปถัมภ์ฝ่ายอิสลาม พ.ศ. 2488 ซึ่งกฎหมายดังกล่าว จะเป็นการปูพื้นฐานการบริหารงานของมัสยิดโดยสังเขป คณะกรรมการมัสยิดที่สำคัญมี อิหม่าม บิหลัน อิหม่ามก็เป็นผู้นำในทางศาสนาของแต่ละมัสยิด มีอำนาจในการจัดการทรัพย์สิน กิจการดูแลทั่วไปของมัสยิด ตลอดจนเป็นผู้ประสานงานกับทางราชการโดยทั่ว ๆ ไปด้วย

จากลักษณะการจัดการมัสยิดต่าง ๆ อิหม่ามจึงเป็นบุคคลที่มีความสำคัญในชุมชนของตนมาก เพราะเป็นผู้ที่คนในชุมชนนั้นเคารพนับถือและมีความรู้ในเรื่องศาสนา พร้อมทั้งเป็นผู้นำในการปฏิบัติภารกิจทางศาสนาได้อย่างดี ดังนั้นในการดำเนินชีวิตทั่วไป บทบาทของอิหม่ามก็ต้องเป็นตัวแทนในทางโลกและทางธรรมให้กับชุมชนของตน สำหรับการเป็นผู้ประสานงาน หรือตัวแทนในการติดต่อกับหน่วยราชการ หรือการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการเลือกตั้งทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ ก็อาจจะ เป็นบุคคลที่เป็นกลไกสำคัญในการจะนำคนในชุมชนมีส่วนร่วมกับการเมืองมากขึ้นเพียงใดด้วย

จากสภาพปรากฏการณ์ดังกล่าว การที่ผู้นำศาสนาอิสลามมีบทบาทอิทธิพลกับคนในชุมชน เกี่ยวกับการตัดสินใจหรือการชักจูงโน้มน้าวให้คนในชุมชนไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งให้กับนักการเมืองหรือพรรคการเมืองใดบ้าง ซึ่งมีผลต่อการได้รับเลือกตั้งและการจัดตั้ง

รัฐบาลในระบอบประชาธิปไตย ซึ่งมีเสียงข้างมากในสภาฯ เป็นผู้จัดตั้งรัฐบาลต่อไป ซึ่งปัญหาอยู่ตรงที่ว่า อิหม่ามมีส่วนในการชักจูงให้คนไปใช้สิทธิในการเลือกตั้ง และมีผลประโยชน์ในทางการเมืองไว้ให้กับชุมชนนั้นจริงหรือไม่ ซึ่งปัญหาดังกล่าวจะได้ทราบจากข้อเท็จจริงว่า การมีส่วนร่วมในทางการเมืองของอิหม่ามนั้น จะมีอิทธิพลและเป็นจุดที่เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางการเมืองได้มากน้อยเพียงใด

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

ในการศึกษาผู้นำอิสลามกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองนั้น ผู้วิจัยมีความเห็นว่าเป็นเรื่องของความเชื่อและทัศนคติของผู้นำศาสนาอิสลามนั้น มีแนวความคิดเป็นการสนับสนุนพรรคการเมืองใดบ้าง และเป็นการมุ่งทดสอบแนวความคิด ทฤษฎีเรื่องชนชั้นผู้นำและการมีส่วนร่วมทางการเมืองและทฤษฎีเกี่ยวกับแรงจูงใจ โดยนำแนวความคิดดังกล่าวไปศึกษากับผู้นำศาสนาอิสลามในเขตทั้ง 4 เขต ที่มีคนมุสลิมอยู่อย่างหนาแน่น และมีวัตถุประสงค์ดังนี้คือ

1. ศึกษาแรงจูงใจของชนชั้นผู้นำของศาสนาอิสลามต่อประชาชนในชุมชนว่า มีส่วนประกอบในด้านแรงจูงใจอะไรบ้าง จึงทำให้คนในชุมชนของตนไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งทั้งในระดับท้องถิ่นและในระดับชาติ
2. ศึกษาอิทธิพลของผู้นำศาสนาอิสลามที่ทำให้คนในชุมชนไปลงคะแนนเสียงให้กับนักการเมืองหรือพรรคการเมือง
3. ศึกษาบทบาทของผู้นำทางศาสนาอิสลามว่า มีผลในด้านกระตุ้นให้คนในชุมชนเกี่ยวกับการตัดสินใจเลือกพรรคการเมืองหรือนักการเมืองใด ตามความเห็นชอบของผู้นำศาสนาอิสลามมากน้อยเพียงใด

ขอบเขตของการศึกษา

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับผู้นำศาสนาอิสลามกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองเรื่องนี้เป็นการศึกษาในระดับชุมชน (community study) เพื่อทราบทัศนคติของผู้นำศาสนาอิสลาม

ในแต่ละเขต และเป็นการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของชุมชนที่อยู่กันหนาแน่นของชาวมุสลิม โดยถือเอาจำนวนมัสยิดในเขตกรุงเทพมหานครเป็นเกณฑ์หลักในการทำวิจัยศึกษามีอยู่ 4 เขต ซึ่งเป็นเขตที่มีชาวมุสลิมอยู่อย่างหนาแน่น คือ

1. เขตหนองจอก มีจำนวนมัสยิด 36 มัสยิด
2. เขตพระโขนง มีจำนวนมัสยิด 28 มัสยิด
3. เขตมีนบุรี มีจำนวนมัสยิด 21 มัสยิด
4. เขตบางกะปิ มีจำนวนมัสยิด 16 มัสยิด

ในลักษณะการศึกษาที่จะศึกษาผู้นำชุมชนศาสนาอิสลามเป็นรายเขต โดยแต่ละเขตจะแตกต่างกันไปตามจำนวนมัสยิด และผู้นำศาสนาอิสลามมากน้อยกันไป โดยทั่วไปในหนึ่งมัสยิด จะมีผู้ทำทางศาสนาอิสลามอยู่ 3 คน

ผู้นำศาสนาอิสลามในแต่ละเขตสามารถแจกแจงได้ ดังนี้

- เขตหนองจอก	มีจำนวนมัสยิดอยู่ 36 มัสยิด	จำนวนผู้นำศาสนา	108 คน
- เขตพระโขนง	มีจำนวนมัสยิดอยู่ 28 มัสยิด	จำนวนผู้นำศาสนา	84 คน
- เขตมีนบุรี	มีจำนวนมัสยิดอยู่ 21 มัสยิด	จำนวนผู้นำศาสนา	63 คน
- เขตบางกะปิ	มีจำนวนมัสยิดอยู่ 16 มัสยิด	จำนวนผู้นำศาสนา	48 คน
	รวมจำนวนผู้นำศาสนาทั้ง 4 เขต		303 คน

สมมติฐานในการศึกษา

ในการวิจัยเรื่องผู้นำศาสนาอิสลามกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง ได้ตั้งสมมติฐานไว้ดังนี้

"ผู้นำศาสนาอิสลามเป็นผู้ได้รับการยอมรับจากชุมชน มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในการมีส่วนร่วมทางการเมืองของชุมชนอิสลาม"

นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการศึกษา

ผู้นำ หมายถึง กลุ่มบุคคลหรือบุคคล ซึ่งมีความแตกต่างจากคนธรรมดาในด้าน ตำแหน่ง การศึกษา อายุ ฐานะทางเศรษฐกิจ

ชาวไทยมุสลิม หมายถึง ประชากรที่นับถือศาสนาอิสลาม โดยกำหนดชุมชนที่อยู่ หนาแน่นของชาวมุสลิมใน 4 เขตของกรุงเทพมหานคร คือ เขตพระโขนง เขตบางกะปิ เขตมีนบุรี และเขตหนองจอก

มัสยิด หมายถึง สถานที่ที่ชนชาวมุสลิมปฏิบัติศาสนกิจร่วมกันในวันสำคัญทางศาสนา และเทศกาลต่าง ๆ

อิหม่าม หมายถึง ผู้นำในการสั่งสอน ปฏิบัติศาสนกิจในมัสยิด และดูแลกิจการ ของมัสยิด เพื่อผลประโยชน์ของชุมชนหนึ่ง ๆ

สัปบุรุษ หมายถึง บุคคลที่พำนักอยู่ในเขตของมัสยิดนั้น และมาปฏิบัติศาสนกิจที่ มัสยิดเป็นประจำ รวมทั้งมีสิทธิจะทำการเลือกกรรมการมัสยิดนั้น ๆ ได้

คณะกรรมการมัสยิด หมายถึง บุคคลที่ได้รับการแต่งตั้งจากสัปบุรุษของมัสยิด ให้ ดำรงตำแหน่งทำหน้าที่ดูแลบริหารกิจการของมัสยิด มีได้ 15 คน แต่ไม่น้อยกว่า 7 คน ใน แต่ละมัสยิด และอยู่ในตำแหน่งได้เทอมละ 4 ปี

คอเต็บ หมายถึง บุคคลผู้แสดงธรรม สั่งสอนศีลธรรมตามพระธรรมวินัยแก่ปวง สัปบุรุษ

บิหลัน หมายถึง บุคคลที่ดูแลเรื่องการดูแลดวงจันทร์ เพื่อกำหนดขึ้นเดือนใหม่ หรือวันสำคัญของทางศาสนาอิสลาม

การมีส่วนร่วมทางการเมือง หมายถึง การมีส่วนร่วมของบุคคลแต่ละคน ในกิจกรรมการเมือง อาจเป็นการออกเสียงเลือกตั้ง หรือการใช้วิธีบังคับ หรือชักจูงอย่างไม่เป็นทางการของผู้นำศาสนาอิสลามในตำแหน่งต่าง ๆ

ระเบียบวิธีการศึกษา

วิธีการวิจัยและค้นคว้า แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

1. ในส่วนที่เกี่ยวกับทฤษฎีและแนวความคิดด้านผู้ทำทางการเมือง ได้ใช้กรอบแนวความคิด 2 ทฤษฎี คือ ทฤษฎีเกี่ยวกับแรงจูงใจ (motivation) และทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง (political participation) ซึ่งใช้เป็นหลักในการตั้งสมมุติฐานการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูล ตลอดจนการสร้างแบบสอบถาม ศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร (documentary research) หนังสือ วารสาร สิ่งตีพิมพ์ต่าง ๆ ในห้องสมุด เพื่อที่จะนำมาอธิบายถึงแนวความคิด ทฤษฎีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับผู้นำทางการเมือง

2. ใช้วิธีการสัมภาษณ์ (interview) โดยผู้วิจัยจะออกแบบสอบถาม (questionnaire) เพื่อจะได้เป็นการรวบรวมข้อมูล เพื่อทำการวิเคราะห์ทางสังคมศาสตร์ เป็นแบบคำถามที่จะสอบถามผู้นำศาสนาอิสลาม และกรรมการมัสยิดในเขตกรุงเทพมหานคร เพื่อที่จะได้ทราบทัศนคติทางการเมืองของผู้นำในเขตต่าง ๆ ประมาณ 200 คน ใน 4 เขต ในกรุงเทพมหานครที่มีมุสลิมหนาแน่น คือ เขตพระโขนง เขตบางกะปิ เขตมีนบุรี และเขตหนองจอก

3. ศึกษาจากแบบสอบถาม (questionnaire) โดยใช้แบบสอบถามสำรวจภูมิหลัง เพศ ตำแหน่ง ระยะเวลาการอยู่ในตำแหน่ง จากแบบสอบถามที่จะสอบถามการมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยจะมีประชากรกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้นำทางศาสนาและกรรมการมัสยิดที่มีอิทธิพลในการตัดสินใจของชุมชนและศึกษาจากข้อมูลด้านเอกสาร จากรายงานการประชุมของมัสยิด บัณฑิตต่าง ๆ ที่เก็บรวบรวมไว้ในชุมชน เพื่อจะเป็นข้อมูลสำคัญที่แสดงบทบาทของบุคคลที่มีอยู่ในชุมชนนั้นได้

การวิเคราะห์ข้อมูล

สำหรับขั้นตอนการดำเนินการวิเคราะห์ เมื่อได้รวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามที่ได้จากการสัมภาษณ์ เมื่อได้เก็บข้อมูลครบถ้วนแล้ว จะได้นำมาลงรหัส เพื่อประมวลผลข้อมูล ใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ วิเคราะห์ข้อมูลแบบ SPSS ทางสังคมศาสตร์ ประกอบกับข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์ คำนวณเป็นร้อยละในรูปแบบตารางและการใช้ระบบสถิติแบบ Chi-Square เข้าร่วมวิเคราะห์ด้วย

การนำเสนอบทวิทยานิพนธ์

ในการนำเสนอผลการศึกษาในรูปแบบของวิทยานิพนธ์ ผู้วิจัยได้กำหนดเสนอเนื้อหาออกเป็น 6 บท ดังนี้

บทที่ 1 ประกอบด้วยความสำคัญของปัญหา วัตถุประสงค์ของการศึกษา สมมุติฐานในการศึกษา นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการศึกษา ระเบียบและวิธีดำเนินการศึกษา ขอบเขตของการศึกษา ข้อจำกัดในการศึกษา ประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษา และการนำเสนอบทวิทยานิพนธ์

บทที่ 2 ประกอบด้วยความหมายและแนวความคิดเชิงทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษา มีเนื้อหาสาระที่สำคัญคือ แนวความคิดเกี่ยวกับทฤษฎีความเป็นผู้นำ ทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง ทฤษฎีเกี่ยวกับการมีแรงจูงใจให้เข้าร่วมทางการเมือง

บทที่ 3 ประวัติของผู้นำ ความเป็นมาของศาสนาอิสลามและผู้นำศาสนาอิสลามในประเทศไทย ทั้งในระดับชาติ และระดับท้องถิ่น ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน การแต่งตั้งผู้นำอิสลามระดับชาติ (จุฬาราชมนตรี) การแต่งตั้งผู้นำอิสลาม (อิหม่าม คอเต็บ บิหลั่น) การจัดตั้งมัสยิด การแต่งตั้ง ถอดถอนอิหม่าม คอเต็บ บิหลั่น และพระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับอิสลาม เช่น การแต่งตั้งกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย คณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด และความเกี่ยวข้องของชุมชนอิสลามเกี่ยวกับการเมืองไทย

บทที่ 4 เป็นบทที่เกี่ยวกับระเบียบที่เกี่ยวข้อกับการดำเนินการวิจัย การกำหนดกลุ่มผู้นำตัวอย่าง การสุ่มตัวอย่าง การสร้างเครื่องมือรวบรวมข้อมูล การรวบรวมข้อมูลทางภาคสนาม และการศึกษาเชิงสำรวจ การเตรียมข้อมูลเพื่อการวิเคราะห์ข้อมูล

บทที่ 5 เป็นบทที่วิเคราะห์ข้อมูลในการยอมรับ การมีอิทธิพลและการมีส่วนร่วมในทางการเมืองของผู้นำศาสนาอิสลามของชุมชน ๕ ๗ รวมทั้งบทวิเคราะห์หลังผลักดันในการจูงใจของผู้นำศาสนาอิสลามให้ไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งในระดับท้องถิ่นและในระดับชาติ

บทที่ 6 เป็นบทสรุปและข้อเสนอแนะ ประกอบไปด้วยการสรุปผลการวิจัยว่า ผู้นำศาสนาอิสลามมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับใด และมีการวิเคราะห์ว่าผู้นำทางศาสนาอิสลามมีอุดมการณ์ทางการเมืองไปในทิศทางใดของอนาคตการเมืองไทย.